

DESIGN DE MEDIU. ȘTIINȚĂ ȘI PRACTICĂ

Liliana PLATON

Universitatea Tehnică din Moldova

This work proposes a theoretical and practical study of environmental design. The aesthetic image in design is created by involving several special mechanisms that ensure the integrity of the design concept. The study highlights the most important principles of plastic and semantic realization, following the clear and concise presentation of the image. In this process, the most responsible and important issue addressed in design is identified - aesthetic formulation. A special role in the beautiful realization of the design project, is assumed by the coloristic effect, which manifests various actions in relation to human psychology. Following them, the basic criteria in the harmonious realization of the artistic image are identified, taking into account some legalities and norms of aesthetic beauty. The new practices of environmental design include the realization of ecological projects, smart house projects, open space projects and of course various stylistic achievements, of which the most requested today is the minimalist style. Overall, environmental design is an effective means of shaping and recreating the human environment.

Keywords: *interior design, industrial, plastic arts, aesthetics, composition, ergonomics, space, shape, color, light, human psychology.*

Introducere

Termenul design, cunoscut mai mult în perioada contemporană, are o istorie îndelungată, provenind de la verbul latin „designare” – ce înseamnă „a trasa”, „a ordona”, sau „a indica” [Rădoi, 5]. Deseori termenul design a servit drept substituție a expresiei „estetică industrială”, care determină o disciplină teoretică și practică, de generalizare și creație, cu principii și metode specifice, complementară teoriei estetice generale. Principala semnificație a designului rămâne proiectarea estetică, care după cel de-al doilea război mondial, pătrunde în numeroase limbi pentru a desemna procesul complex de concepere și proiectare a formelor funcționale și frumoase totodată, potrivit exigențelor timpului de față. [Platon, 136]. Conform arealului disciplinar estetica industrială are implicații majore asupra imaginii perceptive și senzitive ale obiectului, contribuind la satisfacerea cerințelor față de frumos percepute în viața cotidiană.

Abordarea esteticului în design se combină cu efortul intuitiv de căutare a noutății și modernismului, printr-o ordine conectată la cerințele pieței și concurenței. Implicarea acestor factori în procesul de creație se petrece pe o filieră intuitivă, care demonstrează o valoare importantă, forate complexă și inexplicabilă. După cum afirmă cercetătorul Victor Papanek „Prin pătrunderea intuitivă noi aducem la viață impresii, idei, și gânduri pe care le-am colecționat fără să știm, la un nivel subconștient, inconștient sau preconștient” [Papanek, 19]. Aportul intuitiv în creația designului asigură necesarul de noutate, contrapus produselor standart fabricate și multiplicare în masă. Individualitatea este sincronizată în viziunea

designerilor cu dorința exprimării ideilor creative proprii și crearea produselor exclusive, unice pe piața concurenței.

În evoluția istorică designul descrie diverse intenții, sau preocupări dezvoltate pe o filieră similară artelor decorative și aplicate, remarcându-se treptat prin produsele utilitar-funcționale cum ar fi: mobilierul, ansamblul mobilier (secolele al XVII–XVIII-lea), designul de interior (perioada barocului în secolul al XVIII-lea), designul industrial, producția de mașini, aparate de zbor etc. (a doua jumătate a secolului al XVIII-lea), piesele decorativ-ornamentale în interiorul și exteriorul clădirilor (secolul al XIX-lea), ș.a. Șirul implementărilor noi în design este influențat ulterior de curente și mișcările artelor plastice: romantismul național, modernismul sau Art Nouveau și multe altele manifestate în țările europene și Statele Unite ale Americii (a doua jumătate a secolului al XIX-lea), făcând loc pop-designului, designului militar, „erei plastic-ului”, raționalismului împotriva tradițiilor, postmodernismului și internaționalismului în design (secolul al XX-lea), apoi soluțiile universale contra individualității (începând din anul 1989) ș.a. [vezi Филл].

Astăzi designul capătă o importanță deosebită în activitatea managerială a întreprinderilor, instituțiilor sau companiilor de producție, asigurând aportul de îmbunătățire a imaginii competitive pe piața concurenței. În acest smp domeniul își impune „cunoștințe economico-sociologice, de marketing, merceologie, management, de teorie și practică artistică” [Andreescu, 125], coordonate în mare parte prin prisma valorății estetice.

1. Imaginea estetică în design

Sub aspect general, practica designului manifestă „o activitate creatoare ce cuprinde o gamă largă de discipline” [Florea, 7]. În mare parte imaginea vizuală a designului se constituie pe baza legităților generale ale esteticii. „Zona esteticii” manifestă o pondere aferentă produselor de „artă decorativă sau aplicată, artizanat, design, antichitate, styling, kitsch, estetica produsului și aspectul produsului” [Andreescu, 118]. Valoarea estetică este concentrată în conceptul general al frumosului, care exprimă dimensiuni ale universului uman, cu fenomene, idealuri sau percepții ale mediului socio-cultural al timpului. Prin interesul major pentru frumosul estetic, designul creează o legătură durabilă cu artele plastice, punând în valoare aceleași principii de lucru.

În albia problemelor estetice regăsim în egală măsură și preocupările pentru formă și conținut expresiv. Astfel, designul interior sau industrial fiind actualmente un segment în continuă evoluție, apelează tot mai mult la instrumentele practicate în artele plastice, printre care cele legate de structura compozițională, dramaturgia formelor plastice, factura, textura, culoarea, stilul, conceptul ideatic, profunzimea expresiei și sensibilitatea formelor utilizate în proiectul grafic.

În amenajarea armonioasă a interiorului se urmărește realizarea optimă a diverselor probleme: utilizarea rațională a spațiului, asigurarea circulației, iluminarea suficientă, izolarea fonică, soluționarea ergonomică a mobilierului, crearea unui climat favorabil, asigurarea combinațiilor portivite de culori, utilizarea judicioasă a textilelor, implicarea rezonabilă a decorului estetic ș.a. În urma

acestora se decid materialele utilizate, stilistica elementelor și desigur corespunderea cu destinația utilitară a spațiului [Rădoi, 128]. Procedura de proiectare necesită asumarea următoarelor responsabilități: construcția și logica formei să se justifice numai prin raportare la calitatea produsului ca obiect având o întrebuințare precisă; componentele formei să se coreleze geometric, potrivit scopului pentru care obiectul urmează a fi fabricat; materialele și structurile formei să fie alese având în vedere solicitările ce decurg din funcțiunile sau întrebuințările obiectului; realizarea și procurarea obiectului să nu implice eforturi economice. Dicționarele de specialitate recunosc următoarele accepțiuni pentru design: plan mental; schemă de abordare a unui lucru; crochiu; intenție; scop final; idee generală; construcție; compoziție; proiectare etc. [Platon, 136]. Scopul principal al acestor probleme este de a obține o ambianță estetică frumoasă cu o rezonanță favorabilă percepției umane.

O filieră importantă în cadrul creării ambianței estetice a mediului este valoarea cromatică. Noțiunea de culoare se referă simultan la două fenomene: senzația subiectivă de culoare și posibilitatea unui corp de a părea colorat. De fapt, culoarea aparține experienței uzuale, ea nefiind o caracteristică intrinsecă a unui obiect, ci este o realitate subiectivă generată de interacțiunea a trei factori: ochiul, lumina și suprafața obiectului. În lipsa unuia dintre acești factori senzația se produce diferit sau nu se produce deloc. Din punct de vedere fizic, culoarea reprezintă o anumită bandă a spectrului electromagnetic, cu o lungime de undă capabilă de a stimula conurile retiniene. Astfel, culoarea este o caracteristică măsurabilă a luminii, în funcție de intensitatea energiei radiante și de lungimea de undă. Conform acestor prerogative, culoarea apare ca unul din cele mai importante elemente ale esteticii și reprezintă unul din elementele primordiale ale existenței umane. Ea este prezentă în viața și activitatea noastră, punându-și amprenta pe tot ce ne înconjoară: de la culorile din interiorul locuinței, la cele din exteriorul ei (clădiri, străzi, magazine etc.).

Cercetările și experiențele făcute de către specialiști au demonstrat că îmbinarea culorilor poate să influențeze și să modifice senzația de confort, să afecteze funcționalitatea și solicitarea diferitelor sisteme umane, să influențeze psihicul omului. Astfel, se exercită influența asupra capacității cerebrale prin aparatul vederii implicit asupra capacităților fizice și neuro-psihice.

Fiecare culoare are efecte psihologice proprii, foarte diferite, în funcție de individ, dar asemănătoare în majoritatea cazurilor. Reeșind din cunoașterea că, o culoare nu poate fi apreciată decat prin raportarea ei la o altă culoare, observăm că: culorile reci ies în evidență, din punct de vedere optic, pe un fond alb; cele calde se evidențiază pe un fond închis, cele deschise ies în evidență pe un fond închis, iar cele închise pe un fond deschis. Pe un fond apropiat de gri, în cazul unei luminozități identice, culorile calde tind să iasă în față, pe când cele reci se retrag spre fundal. Efectul de adâncime al culorilor este valabil și în cazul contrastelor cromatice. Contrastul de calitate rezultat din alăturarea unor culori saturate lângă culorile estompeate, în condițiile unei luminozități identice, cea saturată se va pronunța în prim-planul imaginii. În cazul contrastului cantitativ, dacă pe o suprafață mare de culoare roșie se alătură o mică pată galbenă, vom observa că galbenul devine mai proeminent. Combinația culorilor albastru, verde sau violet, va

crea o senzație de răcoare în aer, pe când combinația de roșu, portocaliu și galben vor spori senzația de căldură [vezi Вестгейт].

Deseori în crearea imaginii coloristice un rol deosebit îl joacă lumina furnizată artificial sau natural. Prin condiționarea conștientă a luminii se poate transforma chiar și un spațiu cu așezare nordică într-o încăpere mai primitoare, cu un aspect prietenos. Culorile calde, deschise (galben, bej), aplicate pe suprafețe întinse, suplinesc lipsa razelor soarelui, iar spațiile inundate de lumină naturală pot fi echilibrate prin suprafețe de culori mai reci sau mai închise.

Percepția vizuală poate fi perturbată și de marile deosebiri de iluminare a spațiilor de lucru și cele de circulație, creând un disconfort vizual. În rezolvarea acestei probleme se ține cont de anumiți factori: adaptarea ochiului depinde de dozajul intensităților sau strălucirii culorilor, unghiul vizual dintre sursa luminoasă și obiectul privit. Fenomenul cel mai nociv este totuși strălucirea orbitoare, datorată unei cantități mari de lumină care pătrunde în ochi, direct sau prin reflexie.

Dacă în spațiul exterior lumina vine direct și se difuzează în spațiul interior, ea emană prin deschiderile geamurilor raze de proiecție și umbră. Iluminarea elementelor interioare trebuie să fie sugestivă și să evite preeminența obiectelor ca și în aer liber. Lumina exterioară expune obiectele direct, iar reflexele ei se difuzează în așa fel încât umbrele obiectelor rămân accentuate până în cele mai mici gradații. Lumina interioară, dimpotrivă expune obiectele printr-o iluminare introspectivă opacă, pentru că reflexele se încrucișează într-un spațiu închis unde predomină penumbra, astfel încât umbrele obiectelor se atenuiază.

Umbrele apar în zonele unde lumina este mai slabă fiind clasificate prin: proprii sau purtate. Umbrele proprii sunt situate pe obiectele expuse la lumină artificială sau naturală în dependență de forma obiectului, orientarea spațială și distanța până la sursa luminoasă. Umbrele purtate sunt proiectate de un corp asupra altuia sau de o parte a unui corp asupra altei părți ale acestuia. Altfel spus, umbra purtată este un element impus de un obiect asupra altuia. În general, umbrele afectează valorile de strălucire ale obiectelor, claritatea culorilor și relațiile dintre ele. Totodată măresc efectul de relief și împreună cu elementele de perspectivă aeriană, sugerează mai bine tridimensionalitatea formelor.

Unul din elementele importante în proiectarea de design, sau crearea unei imagini vizuale este – grafica. Aceasta se folosește în principal, pentru îmbunătățirea aspectului vizual al unei idei creative asigurând atractivitatea acesteia. Imaginile grafice mai sunt folosite și pentru sublinierea unui mesajului transmis de o pagina web. Conceptul grafic include întregul areal al căutărilor care include obiectul de studiu sau elementul proiectat, integrat în ambientul spațial. Reprezentarea grafica în perioada actuală, este de neconceput fără utilizarea programelor de specialitate care asigură o bună coordonare a dimensiunilor, proporțiilor, racursurilor sau diverselor unghiuri de privire. De cele mai multe ori, un desen bun valorează mai mult decât 1000 de vorbe.

2. Practici noi în designul de mediu

Ultimele decenii pronunță în designul interior „o nouă viziune orientată spre umanizarea și sensibilizarea mediului obiectual...” [Florea, 26]. În acest

context se înscriu soluțiile de design propuse în scopul protecției și promovării mediului ecologic al naturii.

Proiectarea ecologică adoptă o abordare integrală a sistemelor și problemelor de mediu, societate și economie. Soluțiile propuse asigură efectul imediat asupra calității vieții și a mediului natural. Prin definiție, eco-designul se concentrează pe protecția și promovarea vitalității naturale a planetei. Ideea protecției naturii este combinată fericit cu conceptul de estetică naturală. Soluțiile de design propun includerea unor elemente importante cum ar fi: plantele, sau materiale naturale (lemnul, piatra, cărămida, bambusul), cu ajutorul cărora sporește durata de rezistență a mobilierului, sau a elementelor decorative și anume acele care se concentrează pe materialele organice și pământeste. Proiectele eco-design aduc un aport economic considerabil, oferind clientului o mare varietate de materiale primare. Implementarea materialelor eco în designul interior favorizează îmbunătățirea calitativă a aerului, eliminarea și prevenirea toxinelor ș.a. Prin utilizarea conceptului eco-design, se asigură ciclul continuu de viață al produselor și materialelor naturale [Figura 1]. Astfel, proiectarea eco deschide calea spre inovare creativă, apreciată în doneniul științific al designului că o filieră a designului avangardist [Florea, 40].

În mediul actual, este foarte mult studiat tipul de planificare open space, care oferă un vast areal creativ întrebuințat în planificarea mai multor genuri de clădiri, fie într-un spațiu privat sau public. Acest tip de design poate fi utilizat, modelat și proiectat în spațiile din jurul nostru, adaptându-le la un stil de viață contemporan. Planul deschis este o tendință actuală ce permite pătrunderea masivă a luminii naturale și ventilației optime în interiorul casei. Acest tip de planificare, permite modelarea sau remodelarea spațiilor rezidențiale și de birouri, constituit dintr-unun spațiu principal împărțit în zone separate pentru uz individual. În spațiile rezidențiale, planul deschis a creat un tip de locuit și de distracție iar la birou, planul deschis este utilizat pentru a crea o mai bună comunicare între angajați, o colaborare mai eficientă și un spațiu de recreere [Figura 2].

Figura 1. Model proiectare ecologică.

Figura 2. Model planificare „open space”

Conceptul de smart house, este un alt tip de design care presupune crearea unui mediu inteligent, adaptat la cerințele vieții diurne. Acest conceptul de casă completează lista cu dispozitive inteligente care fac posibilă realizarea multor necesități casnice sau a siguranței și confortului pentru om. Casa inteligentă (smart home) este locuința în care se automatizează și se controlează de la distanță toate funcțiile necesare fiecărui ambient în parte. Unele echipamente pot fi programate de a lua decizii singure în funcție de anumiți parametri, pentru a crește confortul

locatarilor sau pentru a economisi energie. În acest context sunt prevăzute diverse sisteme cu este sistemul inovativ KNX care combina zona de trai cu cea de muncă creând o singură rețea de dispozitive interconectate; sistemul de control audio-video, gestionat prin telecomandă sau de pe smartphone, în scopul dirijării volumului listei pieselor ascultate, deasemeni reglarea automată a volumului în funcție de zgomotul ambiental; sistemul de mentenanță preocupat de lucruri casnice cum ar fi curățenie, filtrarea apei de la piscină udatul grădinei etc.; sistemul de control al temperaturii de încălzire a casei etc. Toate aceste mijloace tehnice fac posibilă automatizarea tuturor dispozitivelor dintr-o casa cu o simpla apăsare de buton sau cu o comanda vocala [Figura 3].

În preocupările contemporane a designului de mediu se înscriu și diversele direcționări stilistice, care pot fi axate pe unele modele tipice sau combinații stilistice polivalente în intenția creării unor tipologii noi. O tendință pronunțată în societatea contemporană este stilul minimalist, în diverse interpretări, combinații sau soluționări particulare. Minimalismul este una dintre mișcările semnificative de proiectare din secolul al XX-lea, care continuă tendința de abandonare a modelelor luxoase și extrem de decorative din trecut. Datorită simplității și modestiei sale, conferă un aspect elegant designului. Scopul principal al acestei abordări stilistice este de a crea un mediu optim de odihnă și recuperare într-o cameră spațioasă, lipsită de detalii decorative și lucruri inutile. Cu toate acestea, un interior minimalist nu este neapărat o cameră goală deschisă, ci un anturaj care permite crearea unui interior confortabil și funcțional, utilizează un număr mic de articole [Figura 4].

Figura 3. Model proiectare „smart house”

Figura 4. Model proiectare în stil minimalist

Concluzii

În ansamblu putem menționa că, designul de mediu este un mijloc puternic de modelare și recreare a ambianței umane. În meseria sa designerului își asumă responsabilități majore de creare a universului mediului, necesitând cunoașterea amplă a tuturor mecanismelor existente în mediul profesional pentru o gestiune inteligentă a acestora în beneficiul omului. „Designerul trebuie să devină inovativ, de înaltă creativitate, un instrument interdisciplinar ce răspunde adevăratelor nevoi ale oamenilor” [Papanek, 8]. În această misiune proiectantul urmează calea inovării creative, care în doneniul științific contemporan evoluează spre o filieră a designului avangardist [Florea, 40].

Principiile de abordare plastică impregnate în conceptul general al designului, sunt afiliate artelor plastice prin conceptul estetic al formei, însă spre deosebire de acestea servesc motivului utilitar al vieții, stabilind dimensiunile ambientului uman, în concordanță cu cerințele mediului socio-cultural al timpului. Implementările novatoare sunt coordonate cu principiile estetice, care urmăresc primordial armonia și unitatea conceptului de design.

Referințe bibliografice

- Andreescu, Diana. *Managementul marketingului în sociologia designului*. București: Editura Muzeul Țării Crișurilor, 2016.
- Florea, Eleonora. *Designul, știință și disciplină de studii*. Chișinău: „Copitec-Plus”, 2011.
- Papanek, Victor. *Design pentru lumea reală. Ecologie umană și schimbare socială*. București: Editura tehnică, 1997.
- Platon, Liliana. ”Designul produsului”, *Conferința tehnico-științifică internațională „Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului”*, ediția a V-a. Chișinău: FUA, UTM, 2010. pp. 135–138.
- - -. ”Importanța culorii în designul interior”, *Meridian ingineresc*. Chișinău: UTM, 2011, pp. 73–76.
- Rădoi, Alina. *Salvarea omenirii de la poluarea fizică, estetică și morală, impune ca mileniul al treilea să fie: Mileniul designului*. Timișoara: Imprimeria Mirton, 1996.
- Филл Питер. *История дизайна*. Москва: Издательство Колibri, 2014.
- Вестгейт Элис. *Дизайн интерьера. Практическое руководство*. Ростов-на-дону: Феникс, 2006.